

Regale Sacerdotium Romano Pontifici Assertum

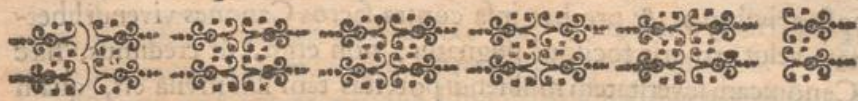
Sfondrati, Celestino

[Sankt Gallen], 1684

§. III. Posse summum Pont. ex justis causis in omni lege Canon.
dispensare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63125](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63125)

§. III.

Posse summum Pontificem ex justis causis in omni Lege Canonica dispensare.

Summaria.

1. *Quanti dispensationes Pontificias omnes etiam Gallifaciant.*
2. *Potestatem in lege Canonica dispensandi ipsi Canones Papa concedunt.*
3. *Testimonia S. Thomae, S. Bernardi, S. Antonini.*
4. *Praxis Ecclesiae Antiquae.*
5. *Et Rationes.*

I.

Actum agere videamur, si rem omnium temporum usu, omnium Patrum testimoniis, eorumque etiam exemplis, qui hoc ipsum negare audent, certam probatamque nos probare aggrediamur. An istud facem in meridie accendere non est, aut Lectorem non abuti patientia, dum cantilenam tam notam vulgatamque illi praecinimus? Qui verò locus aut terra est tam canonum legumque observans, quae non multis privilegiis, ac libertatibus à sede Apostolica, contra Canonum legumque severitatem muniatur? Sacerdotia Regum arbitrio permittitur: multa ac opulenta Beneficia in unum collata: Ordo Ecclesiasticus toties non Principum tantum obsequiis, sed imperiis, legibus, foro subiectus: Eiusdem ordinis Ecclesiastici bona ac facultates, tributis, collectis, stipendiis exposita: Monasteria in commendas, ut vocant, data: an haec, multaque alia Canonibus non utcumque, sed enixissime vetita, ac gravissimis poenis sancita? Et tamen in Galliis, nullo sacros Canones offendendi metu haec omnia peraguntur, quod privilegiis se tutos arbitrentur, & pro his
ipsis

576 Lib IV. §. III. Posse Papam in omni lege canonica
ipsis privilegiis, & pro hac ipsa contra factos Canones vivendi liber-
tate, velut pro aris focusque pugnatur: non ergo, ut credimus, hæc
Canonicam severitatem molliendi potestas tam illis invisa est, quam
tam laxo sinu admittunt, & admissam tam in amoribus habent, ut
nil minus, quam eam vel levissimè offendi patiantur. Immo si
Pallavicino Cardinali, in Historia Concilii Tridentini, fides habenda
est, (& verò habuit quàm maximam P. Maymbourg, qui in histo-
ria Lutheranismi hujus testimoniis unicè gaudet:) potissima causa
Concilii in Gallias non admissi, ea fuit, quòd timerent eo semel re-
cepto, antiquos juxta Canones, eorumque observantiam, quæ à Con-
cilio imperabatur, recipi oportere, abolitis libertatibus, ac privilegiis,
quæ adversus Canonum antiquam disciplinam illi Regno Pontifices
dederant. Res sic habuit. Henricus Magnus & promitterat, &
juraverat Concilium recipere. Eo interfecto Medicea Regina
nunquam, ut illud in Regnum admitteret, pervinci potuit, varisque
artibus urgentem Pontificem ludificata est.

Primò: *Ignota sibi decreta Tridentini; tempore aliquo iis per-
videndis opus esse.* Deinde: *Tridentinum necdum à Papa confir-
matum; expectandam ergo confirmationem.* Postea: *Regem Hi-
spanie recipiendo Concilio adhuc cunctari; cur ergo Galli propera-
rent?* Deinde: *A Pio Pontifice primum Gallico Oratori locum, pri-
masque sedes ante Hispanum negari, quæ tamen antiquissima Possessio-
nis jure debebantur, cur ergo gratificaretur Pontifici Gallia, cum ab
illo ladebatur?* Tandem: *Hæreticos Hugonotos Concilio obno-
xiis, promulgato, graviter offensum iri, Regno in periculum & discor-
dias adducto.* Hactenus Gallorum exceptiones: cessârunt hæc
omnia. Concilium Hispania recepit, Papa confirmavit, tempus de-
liberandi fluxit, loci prærogativa Gallis concessa, Hugonotti exili,
nec ullus ab iis metus, & tamen Concilium exultat, quæ causa? Car-
dinalis Ossatus Regis Christianissimi Orator in suis Epistolis Gallicè
editis, & Pallavicinus l. 24. *Histor. Trid. c. 10. & 11.* has dicunt reu-
endi Concilii veras causas esse:

*Quod Conciliū pluralitate Beneficiorū & commendas severè prohi-
beat, multaq; statuat pro immunitate Eccles. quibus Libertatē Ecclesia
Gallicana, eusq; privilegia offensum iri Galli formident. Galli ergo plus
privilegiis indulgentiâ Pontificis Romani obtentis, quàm Cano-
nibus*

nibus delectati, eadem constantiâ, quâ Concilium petierant, peti-
tium postea repulere, adeo sibi à Patrum disciplina timebant, quàm
nunc Pontifici objectant, ejusque dispensationibus impenetrabilem, in-
accessam volunt, ut mirari plane subeat, quæ causa sit canones tam subito
dulces, melleosque Gallis evasisse, à quibus non multis retrò annis tan-
tùm abhorrebant. Enimverò Pontifices hâc adversum canones dispen-
sandi potestate haud ægrè cessuros credimus, si tam facile Galli privile-
giis cedant, quæ à summis Pontificibus contra canones acceperunt.
Quamquam nec contra canones factum est, quod isti semper concesserunt,
ut jamjam videbimus.

II. Leo Papa epist. 85. c. 1. ad Episc. Africa in c. exigunt. 1. q. 7. Exi-
gunt causa, ut non solum in tales Praesules, sed etiam in ordinatorum eorum
ultio competens proferatur. Sed circumstant nos hinc mansuetudo cle-
mentie, hinc censura justitiae, ut credamus delicta quadam utcumq; toleran-
da; quadam verò penitus amputanda. Illos ergo, quorum pro vectio hoc
tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium Episcopale delecti
sunt, locum suum tenere permittimus; non praesudicantes Apostolica sedis
statutis, nec beatorum Patrum regulas solventes: quia remissio peccati non
dat licentiam delinquendi: nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit
amplius impunè committi: ne quod ad tempus piâ lenitate concessimus, justâ
posthac ultione plectamus.

Innocentius III. ad Archidiaconum Bituricensem in Gallia in c.
litteras 13. de Restitut. spoliat. In gradibus consanguinitatis divinâ lege pro-
hibitis restitutioni aditus pracludatur; sed constitutione interdictis huma-
nâ restitutio locum habeat cum effectu, cum in illis dispensari non possit, &
in istis possit dispensari, sicut B. Gregorius & multi alii dispensarunt.

Idem Innocentius III. epist. ad Praepositum, & Capitulum Came-
racense in c. praeposuit 4. de conc. praeb. Licet autem intentionis nostrae
non sit, investituras de vacaturis factas contra canonum instituta ratas ha-
bere, qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus di-
spensare, &c.

Idem in epistola ad Archiepisc. Cantuariensem in c. innotuit 20. de elect.
Quamvis autem Canon Lateranensis Concilii ab Alexandro Praedecessore
nostro editus non legitime genitos adeo persequatur, quod electionem talium
innuit esse nullam: nobis tamen per eam adempta non fuit dispensandi
Dddd facultas,

578 Lib. IV. §. III. *Posse Papam in omni lege canonica facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullum potuit in hac parte præiudicium generare, pari post eam, immo eadem functuris potestate.*

Idem Decano & Capitulo Andegavensi in Gallia in c. inter 2. de transl. Episc. Nos intuentes, qui licet sibi munus consecrationis impensum, nec prioris Ecclesia ipsum Pontificem fecerit, nec secunda: cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam (priori vinculo perdurante) non potuerit canonicè consecrari, adhuc conjugaliter alteri alligatus, ei tam à vinculo prioris Ecclesia, quàm à pœna suspensionis penitus absoluto, de benignitate sedis Apostolica duximus concedendum, ut priori consensu hæctenus perdurante Andegaven. Ecclesiam studeat gubernare. Honorius III. ad Episcopum Ventensem in c. ex parte 3. de Capell. Monach. Cum autem id obviet Lateranensi Concilio, de quo nulla mentio est in litteris antedictis: fraternitati tuae breviter respondemus, quòd huiusmodi litteras ab Apostolica sede non credimus emanasse. Quòd si per occupationem forsitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio suprascripto. Potest ergo summus Pontifex Concilio generali derogare, si in clausula derogativa huius faciat expressam mentionem. Quod etiam in loco mox citando habetur.

Idem Innocentius III. in Concilio Lateranensi in c. nonnulli 28. de Rescript. Cum autem per iudicium iniuriis aditus parere non debeat, (quæ observantia interdicat) statuimus, ne quis ultra duas diatas extra suam diocesim per litteras Apostolicas ad iudicium trahi possit. Nisi de assensu partium fuerint impetrata, vel expressã de hac constitutione fecerint mentionem.

Gratianus post c. idem 25. q. 1. §. his ita: Sacro-sancta Romana Ecclesia jus & auctoritatem sacris canonibus impertitur, sed non eis alligatur. Habet enim condendi canones potestatem, utpote qua caput est, & cardo omnium Ecclesiarum, à cuius regula nemini dissentire licet. Ita ergo canonibus auctoritatem præstat, ut seipsam non subiciat eis.

Hadrianus II. Papa in epistola ad Basilium Imperatorem, quæ in 8. Synodo Act. 1. recitata est, & à Patribus probata. Verùm quia pietas tua cum Ecclesiastica misericordia nos circa illos ad id, quod humanius est, exhortatur: nolumus ignorare, quoniam ultra quàm dici possit, hinc fœtor, mœrore comprimimur, immensòq; dolore constringimur, eos nimirum non solum beata memoriae decessoris mei Papæ Nicolai, quibus & ipse subscripsi, justis sanctionibus creberrimè percellentibus, verùm etiam sanctorum Patrum regulis severissimè, seu quodammodo peremptoriè punientibus. Verumia;

rum tamen propter pacem facilius obtinendam, propter quæ tantam multitudinem, si tamen respuerint, misericorditer liberandam (ut cum sancto Gelasio Papa dicamus) necessariâ rerum dispensatione constringimur, & Apostolica sedis moderamine convenimur, sic Canonum Paternorum decreta librare, & retrò præfulum decessorumq; nostrorum præcepta metiri, ut quæ presentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibitâ consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus: quod & nos equâ possimus pro lucrands fratribus ratione prosequi, & temporum necessitati consulendo penitus imitari: Photii duntaxat ordinationem ab hujus moderamine pietatis interim prorsus excipientes, eamq; passim, & præter examen nullatenus admittentes.

III. S. Thomas 1. 2. q. 96. a. 4. Dispensatio propriè importat commensurationem alicujus communis ad singula; unde etiam gubernator familia dicitur dispensator, in quantum unicuiq; de familia cum pondere & mensura distribuit, & operationes & necessaria vita. Sic igitur & in quacunq; multitudine ex eo dicitur aliquis dispensare, quia ordinat, qualiter aliquod commune præceptum sit à singulis adimplendum. Contigit autem quandoq; quod aliquod præceptum, quod est ad commodum multitudinis ut in pluribus, non est conveniens huic personæ, vel in hoc casu: quia vel per hoc impediretur aliquid melius, vel etiam induceretur aliquod malum, sicut ex supra dictis patet. Periculosum autem esset, ut hoc judicio cujuslibet committeretur: nisi forte propter evidens & subitum periculum: ut supra dictum est: & ideo ille qui habet regere multitudinem, habet potestatem dispensandi in lege humana, quæ suæ auctoritati innititur, ut scilicet in personis vel in casibus, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, ut præceptum legis non servetur. Si autem absq; hac ratione pro sola voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in dispensatione, aut erit imprudens: infidelis quidem, si non habet intentionem ad bonum commune: imprudens autem, si rationem dispensandi ignoret: propter quod dicit Dominus Luca 12. *Quis putas fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?*

Idem in quod libero 4. q. 8. a. 3. Non est dubitandum, quod Papa habeat plenitudinem potestatis in Ecclesia, ita ut quacumq; sunt instituta per Ecclesiam vel Ecclesie Prælatos, sint dispensabilia ab ipso. Eadem habet S. Doctor in Tractatu contra impugnantes Religionem.

S. Bernhardus l. 3. de considerat. c. 4. *Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, sive Primatibus.*

Bonane species hac? mirum est, si excusari queat vel opus. Sic factitando vos probatis habere plenitudinem potestatis, non itidem plenitudinem iustitie. Facitis hoc, quia potestis, sed utrum & debeatis, questio est & quomodo? non indecens tibi voluntate pro lege uti? & quia non habes, ad quem appelleris, potestatem exercere, negligere rationem? &c.

Idem S. Bernardus epist. 131. ita Mediolanenses alloquitur: Nunc vero audi me inclita plebs, gens nobilis, civitas gloriosa. Audi, inquam, me (veritatem dico non mentior) dilectorem tui, zelatorem salutis tue. Romana Ecclesia valde clemens est, sed nihilominus potens. Fidele Consilium, & omni acceptione dignum. Noli abuti clementia, ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis: debitam ei reverentiam exhibebo, & nihil amplius. Esto. Fac quod dicis: quia si exhibeas debitam & omnimodam. Plenitudo siquidem potestatis super universas orbis Ecclesias, singulari prerogativa Apostolica sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Potest, si utile judicaverit, novos ordinare Episcopatus, ubi haecenus non fuerunt. Potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit, ita ut de Episcopis creare Archiepiscopos liceat: & è converso, si necesse visum fuerit. Potest à finibus terra sublimis quascumq; personas Ecclesiasticas evocare, & cogere ad suam presentiam non semel aut bis, sed quoties expedire videbit.

Idem L. 2. de consider. c. 8. Jacobus, qui videbatur columna Ecclesie, unà contentus est Hierosolyma, Petro universitatem cedens. Pulchre vero ibi positus est, suscitare semen defuncti fratris, ubi occisus est ille. Nam dictus est frater Domini. Porro cedente Domini fratre, quis se alter ingerat Petri prerogativa? Ergo juxta canones iudis alii in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aiorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu Episcopo caelum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam & tradere Sathana potes? Stat ergo inconcussum privilegium tuum, tibi tam in datis clavibus, quam in ovibus commendatis.

S. Antoninus in Summa Tit. 23. c. 2. §. 6. Quod Concilia generalia non possint praefigere legem Papa, notat Abbas de Sicilia super c. significasti. de elect. Quod Concilia generalia non possunt statuendo praefigere legem Papa, immo in omnibus statutis Concilii intelligitur tacite excepta auctoritas Papa, & textus hujus decretalis significasti, frequenter allegatur, praesertim in materia,

materia, ubi disputatur de potestate Concilii & Papa. Et vide de hoc bonum textum 9. q. 3. ubi dicitur: Nemo judicabit, vel judicare potest primam sedem, sc. Papam: nec Augustus, nec Populus, nec Clerus. Et c. aliorum & multa alia capp. ibi posita, ad idem faciunt. Et per istum textum, arguit Joann. Quod sententia Papa est standum, quando prajudicat sententia totius Concilii: & remittit ad notata in c. in istis. dist. 4. & c. sicut dist. 14. Inferi etiam Joann. Quod per istum textum solum Papa potest interpretari statuta Concilii: nec mirum, cum secundum eum possit & tollere limitare: ut c. statutum. de rescrip. lib. 6. Vide bonam gloss. in c. ubi periculum. de elect. lib. 6. qua dicit, quod licet non sit licitum, quod Papa revocet statuta Concilii sine ipsius Concilii consilio: potest tamen si vult. Pro quo facit textus hic & ibi: sed textus iste, & omnia prajudicta debent limitari, & restringi ad ea, qua dependent à plena dispositione Papa: nam in his, qua sunt juris positivi, indubitanter est Papa supra Concilium: quia ipse est caput Ecclesie. Unde licet potestas sit data Papa & toti Ecclesie: Papa tamen tributa est tanquam capiti: unde debet corpus moveri à dispositione capitis.

IV. Huic sacrorum Canonum Patrumque doctrinæ continua Ecclesie praxis, & exempla ad stipulantur: recentibus quidem pleni sunt libri, hominumque memoria: ex antiquis aliqua proferemus.

Anno CDXXXIV. Cælestinus Papa contra canones Nicæni Concilii 15. & 16. (qui habentur *causâ 7. q. 1.*) petente Theodosio Imperatore Proclum Episcopum Cyzicenum transfert ad sedem Constantinopolitanam. Socr. l. 7. cap. 39. Baronius ad hunc annum n. 1.

Anno CDLXXIX. Simplicius Papa permittit contra canones Nicæni Concilii Stephanum Episcopum Antiochenum, non Antiochiæ, sed Constantinopoli eligi, idque turbas, cædesque, quæ ab Eutyrianiis imminabant, vitandi causâ; acceptâ prius tamen à Zenone Imperatore cautione, hanc concessionem privilegii Ecclesie Antiochenæ innoxiam fore, nec in jus & exemplum ab Archiepiscopis Constantinopolitanis, (nam conabantur) deductum iri. V. epist. Simplicii Pontif. 13. ad Zenonem Augustum & Acacium Patriarcham, qua est 15. easque recitat Baronius.

Anno DCCCLXXI. Ignatius Patriarcha missis Romam legatis ab Hadriano II. dispensari petit, laxarique octavæ Synodi Decreta, quibus à sacris dignitatibus prohibebantur, quos Photius promovisset,

quique ausi essent sententiæ in Nicolaum Pontificem dictæ subscribere. Verba supplicantium sunt.

Deinde quoque, super Theodoro, qui à nobis quidem consecratus est Metropolitana Caria: multam enim laboravit, & afflictus est ab initio injusta & iniqua dejectionis nostræ: in novissimis verò cum misero Photio conveniens propter eius immensa tormenta, quæ sibi resistentibus inferebat, consensit & usque ad ultimum ipsius diem, repænitens nihilominus rursus corde contrito & spiritu humilitatis veniam expetivit: prohibuerunt eum Sacerdotio fungi quoquo modo sanctissimi Vicarii almitatis vestræ, eò quodà subscripserit, ut fatebantur, in eam, quæ facta est ab infelicissimo Photio quasi depositio beatissimi & optimi Patris nostri Nicolai decessoris sanctitatis tuæ. Hæc sunt de quibus rogamus sanctitatem vestram, ut si possibile sit, ut atur verbo dispensationis & misericordia in his, cum alia omnia optimum & commodum finem ac dispositionem susceperint. Habetur integra epistola post acta 8. Synodi. Negavit Hadrianus tam graves sibi causas videri, ob quas à Patribus octavæ Synodi statuta rescindi oporteret. Repetitur igitur Anno DCCCLXXXVI. à Stiliano Metropolitano Neocæsareæ ad Stephanum Papam preces, quarum hæc summa fuit: Quoniam verò scimus, quod à vestra Apostolica sede corrigi, & juxta Canones corrigi debemus: hac de causa humilibus his nostris litteris tuam oramus venerabilissimam, ut misericorditer nobiscum agas, cum populo videlicet, qui non sineracionabili causa Photii ordinationem recepit, ut ne qui Apostolicæ sedis Legatos Rodoaldum & Zachariam, qui initio Photium confirmarunt in Constantinopolitana sede, desinde Eugenium & Paulum, qui secundâ vice cum Photio communicarunt, exceptit unâ cum Photio interitu damnetur, ne alius infinitus numerus ab Ecclesia pellatur: hoc enim facere consuevit Ecclesia. Oecumenica enim Synodus Quarta Dioscorum iniquitatis Principem, & auctorem, Flaviani interfectorem, beati videlicet Patriarchæ Constantinopolitani, damnavit, & homicidam & hæreticum, ut qui ausus est sanctissimo Papæ Leoni excommunicationem irrogare: eos verò qui à Dioscoro fuerant ordinati, vel lapsi fuerant, cum tamen pietatis sectatores fuissent, per pœnitentiam illos suscepit. Nicæna etiam septima Synodus auctores hæresis Iconomachorum damnavit, illorum verò sequaces per pœnitentiam admisit. Quapropter decet etiam tuam singularem virtutem, Photium quidem tanquam ab initio schismaticum, & à schismaticis illegitimè ordinatum, & propter alia multa, quæ operatus est mala, expellere: eos vero qui

vò qui ab ipso decepti sunt, misericorditer cum illis dispensari rogamus, ut Ecclesia Constantinopolitana pax & tranquillitas ita restituatur, & non alii quidem Apollo, alii Cepha sint, & alii Pauli, & sic unum Corpus Ecclesie dividatur, sed omnes unanimes, tanquam unum caput habentes, Christum Deum & Salvatorem omnium nostrum, omnes communiter illi laudes offeramus, & ejus precepta similiter predicemus. Neque propter unum hominem peccatore tantus numerus pereat. Sed morante adhuc Stephano, & postea à morte sublato, tandem à Formoso Pontifice Orientali Ecclesie, quæ preces in communem causam sociaverat, facta est gratia; verba Pontificis ad Stilianum hæc sunt: Oportebat istam Ecclesiam, in qua talia deprehenduntur facta, gravissimas dare pœnas, ut hujusmodi pœnis vestra Ecclesia purgaretur. Continet autem nos benignitas, & fratrum dilectio, qua nobis persuadet, ut alia quidem toloremus, alia vero omnino è medio tollamus. Quapropter missus è latere nostro Religiosissimos Episcopos Landenulphum Capuanum & Romanum, quibuscum sanctitatem etiam tuam hortamur convenire; nec non Theophylactum Metropolitanum Ancyræ, & Petrum fidelem nostrum: ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem, & legum eversores sententia à Prædecessoribus Oecumenicis Pontificibus ante omnia synodice prolata, nec non à nostra humilitate confirmata perpetuo tempore immutabilis permaneat. Cum iis vero, qui à Photio fuerunt ordinati, misericorditer nos gerentes, decernimus, ut oblatio libellis se deliquisse fateantur, & pœnitentiæ veniam deprecantur, pollicentes se nunquam tale quid commissuros. Deinde his peractis, quæ sequuntur omnia, quæ nostris litteris mandata conspiciuntur, unà cum prædictis viris sanctitas tua peragat, ne aliquid addendo, nec deminuendo aut commutando. Ita enim & à nobis, & à reverentia tua in communionem fidelium receptis in laicis, scandalum deletur.

S. Martinus Papa contra canonem Apostolicum in casu necessitatis bigamum ad minores, immo etiam Subdiaconatum admittit in c. Letor. d. 34. Nec obstat c. nuper de bigamis, quo non absolutè potestas in bigamia dispensandi negatur, sed tantum eam faciliè non concedi innuitur.

S. Gregorius M. circa annum DCI. contra antiquos canones ac etiam Concilii Lugdunensis, qui usque ad septimum Consanguinitatis gradum matrimonia vetabant, cum Anglis dispensat, ut habetur in c. quadam Lex 35. q. 3.

V. Patet.

V. Patet ergo ex hæcenus citatis canonibus, usûque Ecclesie perpetuo, semper hanc dispensandi facultatem penes Romanum Pontificem fuisse, eamque qui neget, aut nimiam rerum ignorantiam laborare, aut nimiam præfidentiam, perinde ac si credere tu possis, aut alteri persuasum velis, lucem in meridie, in mari aquam non esse: Immo si canones, si experientia cessent, an non hoc ipsum ratio ipsa convincit? leges enim locis, hominibus, temporibus aptantur, quæ sicut variant, ita legem variari aut flecti oportet: ridiculus sit nauta, qui aliter ventis spirantibus, non ipse vicissim aliter velum inflectat; quando ad portum venturus, si auris, undæque non pareat? Lex quæ multis profuit, non paucis nocuerit: quæ centum retrò annis severitate animos continuit, eadem severitate incitabit, legumque contemptum inducet, nisi molliantur: alii sunt præpotentes, qui leges non ferunt; laxandæ ergo sunt, minorique malo, majus avertendum: alii sunt, quorum imbellicitas legibus opprimitur potius quam juvatur; ergo mitigandæ sunt leges, nec onus addendum jam cadentibus: alii quos legum observantia, matrimoniis, pace, religione, fœderibus areet, quæ sit crudelitas & illos tam multis malis, & Rempublicam aliquam indulgentiam non eximere? Omnium pedibus eundem calceum, omnium moribus idem pharmacum aptabis, idemque ut dici solet, omnium oculis collyrium? ergo tam Reipublicæ aliqua necessaria est dispensatio, quam animo aliqua quies, corpori aliqua à laboribus feriatio. Cui ergo dispensatio committeretur? Omnibus? nullæ leges erunt, aut nulla legum observatio. Nulli? hoc humanæ conditioni, totque necessitatibus plus quam durum, nihil sperare posse. Concilio? Serum rarumque remedium, morbo in dies medicinam postulante, & plerumque nec moras patiente. Alicui? & cui parcius quam uni? tutius quam communi pastori? melius potiusque quam Vicario Christi? Aut ergo nulla dispensatio admittenda est; quod plus quam in humanum: aut aliqua concedenda, & nulli magis honestiusque quam Romano Pontifici; nam si hunc excludas, multo magis alios excludes, minori potestate, minori gratia, Dei que spiritu minus instructos,